

Жоян В.О.,

студентка 1 групи, 2-го курсу магістра-
тури Слідчо-криміналістичного інститу-
ту Національного юридичного універси-
тету імені Ярослава Мудрого

ЖІНКА ЯК ЖЕРТВА ЗЛОЧИНУ

Анотація. В тезах досліджено питання віктимності жінки, розглянуто характерні особливості жінки як жертви злочину, а також з'ясовано шляхи запобігання віктимізації жінок.

Ключові слова: жінка, жертва злочину, гендерні відмінності, віктимність.

Анотація. В тезисах исследованы вопросы виктимности женщины, рассмотрены характерные особенности женщины как жертвы преступления, а также выяснено пути предотвращения виктимизации женщин.

Ключевые слова: женщина, жертва преступления, гендерные различия, виктимность.

Summary. The theses investigated the issues of woman's victimization, considered the characteristic features of a woman as a victim of a crime, and also clarified ways to prevent the victimization of women.

Keywords: woman, crime victim, gender differences, victimization.

У віктимологічних дослідженнях потерпілих поділяють за статтю (жінки та чоловіки), а також за віком (неповнолітні та особи похилого віку). Визначають, що саме жінки та особи похилого віку є найбільш вразливими категоріями віктимізації. Жінки потребують захисту й охорони від злочинних посягань перш за все через фізіологічні особливості організму. Також, зважаючи на недостатній рівень віктимологічного запобігання, жінки схильні відчувати страх, безпомічність та незахищеність. Тому, на мою думку, існує потреба у зверненні уваги на соціальну незахищеність такої групи населення.

Станом на 2019 рік виявлено 18% жінок постраждалих від прояву кримінально-насильницької поведінки, саме 89 % з них сприяли злочинному посяганням через свою віктимну поведінку. Кількість чоловіків, постраждалих від кримінального насильства становить 82 %, причому поведінка, що сприяла вчиненню насильницького злочину, спостерігалась аж 90 %. Отже, відповідно тільки у 11 % жінок і 10 % чоловіків, постраждалих від фізичного насильства, було встановлено нейтральну поведінку[6].

Більшість жінок, які зазнали насильства, характеризуються такими спільними рисами:

- мають низьку самооцінку;
- схильні брати на себе відповідальність за дії кривдника;
- здебільшого пасивні, але при цьому досить сильні, щоб використовувати оточення для виживання, а іноді – для уникнення чергового акту насильства;
- демонструють ознаки відчутної реакції на стрес і висловлюють скарги, що вказують на психофізичні розлади;
- вважають, що сексуальні стосунки можуть стабілізувати відносини в цілому;
- переконані, що ніхто не може допомогти їм розв'язати проблему насильства[5].

Особливості анатомо-фізіологічного характеру, специфічних психічних процесів зумовлюють особливості емоційної, почут-

тевої, вольової сфери життєдіяльності жінок, які за своєю природою є більш чутливіші до навколишнього середовища. Це позначається в ставленні жінки до оточення та зумовлює її певну обмеженість під час вибору поведінки. Фактично фізичні можливості обмежують жінок у засобах і способах захисту від нападу. Реально оцінюючи власні сили, жінки практично завжди відчувають страх, адже статеві відмінності психофізичного характеру ставлять жінку за будь-яких умов нападу на неї з боку чоловіка у нерівне з ним становище. Це добре усвідомлює і сам злочинець [2,3].

Дії злочинця часто залежать не тільки від його індивідуальних особливостей та мотиву злочинної поведінки, а й від поведінки потерпілого, який своїми аморальними, необережними і протиправними вчинками може сприяти вчиненню злочину. Отже, механізм злочину повинен розкриватися не тільки через злочинця, а й через потерпілого. Тільки вивчивши злочинну поведінку з урахуванням особи та поведінки потерпілого, можна знайти ефективні заходи попередження правопорушень та впливу за вчинене [7].

Виявлені в результаті дослідження особистості жінки-потерпілої від злочину, умови та причини її віктимізації, а також розроблені на їх базі рекомендації щодо вдосконалення законодавства, дозволяють зменшити рівень віктимізації жінок. При вивченні процесу віктимізації жінок особливу увагу варто приділяти проблемі страху, адже практичні працівники та науковці (В. В. Голіна, М. В. Маркова, Б. М. Головкін та ін.) наголошують на існуванні прямо пропорційного зв'язку між наростаючими тенденціями страху перед злочинністю і станом злочинності в цілому. Чинний Кримінальний кодекс України містить вичерпний перелік складів злочинів, які посягають на життя, честь, гідність і статеву недоторканість особи, в тому числі жінок. Більш того, за законодавством переслідуються будь-які форми фізичного і психічного насильства щодо особистості. Так, виокремлюється низка складів конкретних злочинів проти жінки, тобто існують норми, згідно з якими настає кримінальна відповідальність за насильство. За міжнародною термінологією такі злочини вважаються вчиненими «на підставі статевої ознаки» [1,4,5].

Інформованість населення через засоби масової інформації про факти вчинення злочинів, про типові дії злочинців, про способи реагування в тій чи іншій криміногенній ситуації, вирішення конфлікт-

них ситуацій, можливість уникнення їх розвитку, врахування місця та обставин при яких розвивається конфлікт, та оцінки особистісних якостей учасників конфлікту та прогнозованості відповідної ситуації має безумовно позитивний вплив, адже формує правову культуру та правову свідомість особистості та суспільства в цілому. Обізнаність та проінформованість населення дає можливість забезпечити себе від злочинного посягання. Суспільство налаштовується проти насилля. Проте в результаті надмірного використання та поширення такої інформації загострюється відчуття страху, а в його нагнітанні вирішальну роль відіграють саме засоби масової інформації. Тому слід відмежувати безконтрольний потік інформації про злочинність від запобігання віктимізації. ЗМІ при використанні даної інформації повинні взаємодіяти та співпрацювати з правоохоронними органами.

Виходячи з наведеного вище, можна зробити висновок, що саме жінка, з притаманними їй психологічними та фізіологічними властивостями, являється більш уразливою категорією осіб, які піддаються злочинним посяганням, тому важливим є на рівні держави здійснювати заходи віктимологічної профілактики.

Крім того, на мою думку, залишається нагальним і не вирішеним питанням правового виховання населення, формування правосвідомості, оскільки правова неосвіченість зумовлює підвищення рівня злочинності. Варто віднайти нові форми профілактики і запобігання насильству.

Проблемою також залишається рівень довіри громадян до правоохоронних органів, що є перепорою для звернення з метою захисту своїх порушених прав. Тому вкрай важливим і своєчасним є розгортання діяльності кризових центрів. Саме вони можуть сприяти наданню більш ефективної та комплексної допомоги жертвам насильства. В цілому необхідно розглядати проблему насильства (як сексуального, так і фізичного, морального) проти жінок у межах більш широкої проблеми насильства в суспільстві в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Голіна В. В. Соціальні та психологічні чинники кримінологічної віктимізації в Україні. Вісник Академії правових наук України. 2007. № 3 (50). С. 185–193.

2. Головкін Б. М. Віктимність як основна категорія віктимології. Журнал східноєвропейського права. 2015. Вип. 20. С. 6–13. URL: http://easternlaw.com.ua/wpcontent/uploads/2015/10/golovkin_20.pdf (дата звернення: 15.10. 2017).

3. Головкін Б. М. Віктимна поведінка жертв злочинів. Проблеми законності. 2016. Вип. 135. С. 124–136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2016_135_15

4. Головкін Б. М. Кримінологічне поняття віктимізації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2015. Вип. 15, т. 2. С. 93–96. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/10143>

5. Головкін Б. М. Як стають жертвами злочинів. Проблеми законності. 2017. Вип. 136. С. 161–172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2017_136_19

6. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України, розділ «Статистична інформація про стан злочинності та результати прокурорсько-слідчої діяльності», URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Лукашевич С.Ю.